

OPPLEGG TIL BOKPRAT: DU ENESTE AV HILDE HAGERUP, GYLDENDAL 2025

Temaer som mobbing, utenforskap og rasisme kan være vanskelige for enkelte elever. Vær oppmerksom på det i sammenheng med arbeidet og spørsmålene. En av oppgavene til før-arbeidet er lagt opp slik at elevene kan notere ned tanker for seg selv. Etterpå kan du samle inn og gjøre en anonymisert oppsummering. Slik kan alle elever få samme mulighet til å dele tankene sine.

FØR LESING:

Mål: Forberede elevene på temaene i boken og skape interesse.

Individuelt:

Før dere setter i gang med lesingen, kan du be elevene skrive ned individuelle og anonyme svar på et par spørsmål om mobbing, utenforskap og rasisme - for eksempel:

- Hva forstår du ved mobbing og utenforskap?
- Hvilke ulike typer mobbing og trakassering kommer du på?
- Har du eksempler på hvordan dette kan komme til uttrykk? (Det kan f.eks. være fysisk/psykisk, på nett og mobil, direkte/indirekte, enkeltstående/gjentatt/strukturell, gjennom utfrysing, ghosting, himle med øynene, blikking osv.)

Svarene kan skrives på ark som leveres til læreren eller leveres anonymt gjennom et digitalt verktøy som Mentimeter eller liknende.

Svarene brukes deretter til å lage felles tankekart og/eller en oppsummering på tavlen basert på de anonyme assosiasjonene og tankene til elevene.

Felles:

Snakk sammen i hel klasse om tankene som elevene har delt anonymt og legg gjerne til flere ord og setninger i tankekartet underveis i samtalen.

I tillegg til spørsmålene og svarene som allerede står på tavlen, kan dere også snakke om andre begreper som grenser opp mot mobbing som f.eks. erting, utestenging osv.

Det går også an å snakke om de som mobber eller trakasserer: Hvordan har de det egentlig, de som trakasserer eller stenger ute andre? Kan det være grunner til at noen plager, ertes, stenger ute og mobber andre? Hva kan man gjøre for å hjelpe de som ikke er greie mot andre? Hva synes dere at andre ungdommer og voksne – lærere, rektor, foresatte osv., kan gjøre?

Finn så frem boka og se litt på den.

- Hvilket inntrykk får dere?
- Hva slags bok tror dere det er? Fortell hvorfor dere tenker det.
- Har dere hørt om Gunvor Hofmo? Hørt om Ruth Maier? Hva har dere ev. hørt?
- Har dere hørt om forfatteren, Hilde Hagerup?

Slå ev. opp forfatteren på Wikipedia, Store norske leksikon eller liknende.

- Hva klarer dere å finne ut?
- Har dere lest noen av bøkene hun har skrevet? Eller sett julekalenderen hun var med på å skrive – *Snøfall*?

Se nærmere på omslaget.

- Hva legger dere merke til på forsiden?
- Hva tenker dere når dere leser tittelen?
- Hvordan vil dere beskrive bildet på omslaget?
- Hvorfor tror dere bildet er ufokusert?
- Synes dere at omslaget uttrykker en bestemt stemning eller følelse?
- Får dere et inntrykk av personene på bildet? Fortell.
- Ser dere noen sammenheng mellom tittelen og forsidebildet?
- Hvorfor tror dere dette bildet er brukt som forsidebilde?
- Får dere noen hint om hva fortellingen kan handle om?

På forsiden står det «Historien om Gunvor Hofmo og Ruth Maier».

- Hvordan forstår dere denne setningen?

- Hvordan hadde det vært annerledes hvis det sto «En historie om Gunvor Hofmo og Ruth Maier»?
- Hva tenker dere om forskjellen på de to setningene?

Les deretter baksideteksten høyt for elevene.

- Hvordan forstår dere setningen: «*Du eneste* er en roman for ungdom inspirert av en sann historie»?
- I hvilken grad kan det som står i en roman være sant?
- Hvordan tror dere det var å være ungdom under andre verdenskrig?
- Hvordan tror dere det var å være jødisk flyktning i Norge på den tiden?
- Hvilket inntrykk får dere av forholdet mellom de to?
- Hva tror dere menes med at Ruth «røsker tak» i noe inni Gunvor?
- Hvorfor tror dere Gunvor vil at det skal være?

Les den korte teksten på side 7, «Aller først».

- Hvilke forventninger får dere til boka etter å ha lest teksten på side 7?
- Hvorfor tror dere forfatteren vil at boka skal begynne slik?
- Hvilke mørke historier kjenner dere til?
- Har alle disse historiene et håp på slutten?
- Kan en historie som ender trist, også ha et håp?
- Kan man finne håp andre steder i en fortelling enn på slutten?
- Hva tror dere menes med «Kanskje det må diktes»?
- Hvordan tror dere *Du eneste* kommer til å slutte?

UNDERVEIS

Mål: Engasjere elevene i teksten og oppmuntre til refleksjon.

Vi oppfordrer til bruk av lesestopp underveis i lesingen for å gi elevene mulighet til å diskutere hendelser, tanker og opplevelser og for å engasjere elevene underveis. Hvis det skjer i fellesskap, gir det deg som lærer en mulighet til å modellere og snakke med elevene om hvordan de opplever teksten og hva de tenker om det som skjer. Det går f.eks. an å stoppe opp i forbindelse med viktige eller vanskelige ord; det kan være steder der du tenker eller fornemmer at elevene er usikre på innholdet, kan ha glede av en oppsummering eller anledning til å reflektere sammen; det kan også være sentrale steder som egner seg spesielt godt til å snakke om hvordan teksten danner bilder eller forestillinger eller der teksten sier ting mellom linjene. Det kan også være steder der dere kan være sammen om å oppleve en overraskende vending i fortellingen eller en felles følelse — av spenning, urettferdighet, svik, vennskap eller glede over boka.

I det følgende foreslår vi noen steder i boka der det kan være aktuelt å stoppe underveis i lesingen. Spørsmålene som er nevnt under lesestoppene kan også brukes på andre måter og/eller tilpasses.

Det er valgt flere stoppesteder i begynnelsen av *Du eneste* blant annet fordi vi tenker at det kan være en god ide å snakke litt ekstra om anslaget som støtte til elevenes etablering av universet i fortellingen. Det er imidlertid helt opp til deg om du vil bruke disse forslagene til lesestopp eller om du foretrekker å organisere lesingen på andre måter, dele inn boka på andre vis, stoppe andre steder, stille andre spørsmål osv.

Lesestopp 1, side 18:

Det kan være en god ide å kombinere lesestopp med den såkalte IGP-modellen: Individuell – gruppe – plenum.

IGP-modellen innebærer at elevene først formulerer sin individuelle leseopplevelse på egen hånd; deretter kan de dele tankene sine i grupper på 3-4 elever; og endelig kan dere snakke om leseopplevelsene i plenum. Da er ofte elevene bedre forberedt, og sannsynligheten større for at klassesamtalene blir bedre og rikere, med flere innspill fra elevene.

Som støtte til elevene når de skal formulere sine leseopplevelser, kan det dessuten være nyttig å tilby dem setningsinnledere som for eksempel:

- a. Da jeg leste, la jeg merke til...
- b. Jeg synes at...
- c. Jeg likte godt da...
- d. Jeg ble irritert over...
- e. Det gjorde inntrykk på meg at...
- f. Hvis jeg var...
- g. Jeg ble skuffet over...
- h. Jeg ble overrasket over...

Setningsinnlederne kan med fordel inngå i IGP-strukturen nevnt over.

Be elevene velge ut noen av uttrykkene og fortsette setningene når de skal formulere sin egen individuelle leseopplevelse – gjerne skriftlig. Be dem også prøve å legge til en forklaring ved å bruke ordet *fordi*. Deretter kan setningene brukes som utgangspunkt for samtale i grupper og ev. også i plenum.

Du kan ev. modellere bruken av setningsinnlederne i forkant, f.eks. ved at du selv bruker uttrykkene til å beskrive elementer av leseopplevelsen din.

Vi anbefaler at litterære samtaler tar utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen til elevene. Åpne og autentiske spørsmål — spørsmål der svaret ikke er gitt på forhånd — gjør det lettere for dem å relatere litteraturen til egen hverdag og eget liv og dermed også å engasjere seg i litteraturen.

Begynn gjerne med setningsinnlederne eller med spørsmål som:

- Hva handlet dette om?
- Hva skjedde her?

Dersom elevsvarene blir fulgt opp på en oppmerksom og konstruktiv måte, opplever elevene at leseropplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor. Det kan for eksempel skje ved å la samtalen bygge videre på elevenes svar når et nytt spørsmål blir formulert (såkalt opptak og verdsetting).

Når elevene har fått anledning til å formulere og diskutere leseopplevelsene sine, anbefaler vi deg å bruke teksten til å stille spørsmål som du vet vil engasjere.

Her er noen spørsmål det går an å bruke som utgangspunkt:

Det går også an å bruke et eller flere av følgende spørsmål som utgangspunkt:

De to første kapitlene (etter «Aller først») innledes med formuleringen «La oss si at...».

- Hvordan opplever dere dette grepet?
- Hvorfor tror dere kapitlene innledes slik?
- Hvilket førstehåndsintrykk får dere av Ruth og Gunvor?
- Tenker dere at de to har noe til felles? Hva da?
- Klarer dere å lage en liste med fem ting de har til felles og fem ting som er ulikt?

Som del av beskrivelsen får vi høre om ting Ruth og Gunvor har.

Gi gjerne elevene tid til å skrive en liknende liste om seg selv:

- Hva ville dere trukket frem hvis dere skal beskrive dere selv gjennom det dere har?

Snakk deretter sammen i plenum:

- Hvordan beskriver elevene vanligvis seg selv når de møter nye mennesker?
- Hvordan er det å beskrive seg selv gjennom ting man har?
- Hvorfor tror dere forfatteren har valgt å beskrive Ruth Maier og Gunvor Hofmo slik?
- Hvem av de to jentene blir dere mest nysgjerrige på? Hvorfor?
- Hvordan tror dere det er å være Ruth?
- Hva hadde dere gjort hvis dere hadde vært i samme situasjon som Gunvor?
- Hvorfor tror dere at det er Ruth som skal dø, ikke Gunvor?
- Hva tror dere menes med at Gunvor har en rynke som er laget av Franco i Spania og fargelagt av Hitler i Berlin og Wien?

Lesestopp 2, side 34:

Når dere har lest side 19-34 i *Du eneste*, anbefaler vi å gi elevene muligheten til å ta opp ting de lurte på mens de leste, slik at alle har en umiddelbar forståelse av tekstens innhold.

Deretter kan det være lurt å snakke om teksten.

Vi anbefaler at litterære samtaler tar utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen til elevene. Åpne og autentiske spørsmål — spørsmål der svaret ikke er gitt på forhånd — gjør det lettere for dem å relatere litteraturen til egen hverdag og eget liv og dermed også å engasjere seg i litteraturen.

Begynn gjerne med setningsinnlederne eller med spørsmål som:

- Hva handlet dette om?
- Hva skjedde her?

Når elevene har fått anledning til å formulere og diskutere leseopplevelsene sine, anbefaler vi deg å bruke teksten til å stille spørsmål som du vet vil engasjere. Her er noen spørsmål det går an å bruke som utgangspunkt:

- Hvilke nye opplysninger får dere om Ruth og Gunvor i disse kapitlene?
- Hvordan påvirker det inntrykket dere har av de to ungdommene?
- Hva synes dere om måten det fortelles på?
- Hva har det å si at synsvinkelen varierer mellom Ruth og Gunvor?

I kapittel 3 hører vi om hvordan nazi-soldatene angriper og terroriserer i Wien.

- Hvordan synes dere kapittel 3 får frem alvoret i angrepet?
- Hvordan påvirker hendelsen Ruth, vennene og familien hennes?
- Hva hadde dere gjort i en liknende situasjon?

I kapittel 4 får vi høre om en viktig begivenhet i livet til Gunvor Hofmo.

- Hvordan vil dere beskrive hendelsen?
- I hvilken grad tenker dere at det er snakk om mobbing? Trakassering?
- Kunne noe liknende skjedd i dag? Hva er likt, og hva er ulikt?
 - Hvordan påvirker begivenheten Gunvor?
- Er dere enige i at slike hendelser i barndommen kan påvirke hvordan vi blir?
- Hvordan tror dere det påvirker Ruth at hun må reise fra familien sin?
- Hva tror dere skjer videre?

NB: Forberedelse til neste lesestopp: notater

Før dere leser sidene fram til neste lesestopp — frem til s. 98, kan det være en god ide å be elevene om å ta notater. Hvis du velger å lese høyt, kan elevene ta notater mens de lytter.

Lesestopp 3, side 65:

Før dere begynner å snakke om den delen av *Du eneste* som dere har lest, får elevene beskjed om å velge ut 2-3 ting hver — ting som de husker fra sidene 35-65. Skriv stikkordene på tavle/smartboard.

Deretter får elevene i oppgave å skrive et sammendrag på bakgrunn av stikkordene og det de ellers husker fra teksten. (En variant av denne aktiviteten er at elevene lager et muntlig sammendrag som de presenterer for de andre i gruppa.):

a. Skriv et sammendrag

Individuelt arbeid.

b. Sammenligne sammendrag

Grppesamtale.

Når tiden er ute og elevene har skrevet ferdig sammendraget, skal elevene sette seg i grupper på 2-3 elever og sammenligne tekstene de har skrevet.

- Har de skrevet det samme?
- Hva er eventuelt forskjellig?
- Har de fått med seg det viktigste?

c. Diskusjon i hel klasse

Klassesamtale

La først elevene dele erfaringene med å skrive sammendrag i hel klasse.

Snakk deretter om teksten med utgangspunkt i elevenes leseopplevelser. Still åpne og autentiske spørsmål og oppfølgingsspørsmål som bygger videre på elevenes svar.

Her er noen forslag til spørsmål som kan fungere som utgangspunkt:

- Hvordan opplever Ruth og Gunvor utviklingen i Norge sommer 1938-høst 1940?
- Hvordan påvirkes livene deres av nazismens fremmarsj?
- Hvordan påvirker det omgivelsene deres? Og relasjonen til familien?
- Hvordan påvirker det hva Ruth og Gunvor ønsker å gjøre?
- Hvorfor tror dere Gunvor lar seg engasjere i politikken?
- Hvorfor tror dere Ruth er så opptatt av å tegne?
- Hvorfor drar Gunvor til Feiring gård?
- Og hvorfor tror dere Ruth havner på Feiring?
- Har dere inntrykk av at de trives?
- Hvordan vil dere beskrive møtet med Gunvor og Ruth?
- Hva tror dere skjer videre i fortellingen?

NB: Forberedelse til neste lesestopp: påstander.

Før dere leser sidene fram til neste lesestopp — frem til s. 84, kan det være en god ide å forberede lesingen ved å snakke om noen påstander som dukker opp i teksten.

Det kan innledes som et individuelt arbeid der elevene tar stilling til påstandene på DETTE ARKET.

Arket deles ut, og elevene skal nå lese setningene og krysse av om de er enige eller uenige i påstandene. De bør også forberede seg på å forklare hvorfor.

Etter det individuelle arbeidet kan elevene eventuelt få diskutere meningene sine i små grupper på fire elever for å forberede klassesamtalen etter at de har lest de aktuelle sidene i boka.

Hvis du foretrekker å gå rett til klassesamtalen, er det naturligvis også mulig.

Her er listen med påstander som dukker opp på side 66-84.

- Det er farlig å gå på ski i et ukjent område
- Man trenger bare én venn, hvis den vennen er god nok
- «Noen få folk er sånn at hvis det oppstår en stillhet, gir den ro.»
- Kan man synge, er det lurt å holde det for seg selv
- Arbeid gir hverdagen mening
- Er man oppvokst i storbyen, er det bra å komme til et fredelig sted
- Bildene til Pablo Picasso er rare
- Folk flest er bra folk

Når dere har snakket om påstandene, kan dere sette i gang med lesingen.

Mulig lesebestilling: La elevene finne steder i utdraget der påstandene dukker opp.

Lesestopp 4, side 84:

Etter å ha lest frem til side 84, finner dere frem påstandene på nytt.

Gå igjennom utsagnene og be elevene dele tankene sine.

- Hvordan fremstår påstandene i lys av teksten dere har lest?
- Er det ev. noen som har endret mening? Hvorfor / hvorfor ikke?

Snakk deretter om utdraget og la elevene dele tankene sine.

Vi anbefaler at litterære samtaler tar utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen til elevene. Åpne og autentiske spørsmål — spørsmål der svaret ikke er gitt på forhånd —

gjør det lettere for dem å relatere litteraturen til egen hverdag og eget liv og dermed også å engasjere seg i litteraturen.

Begynn gjerne med spørsmål som:

- Hva handlet dette om?
- Hva skjedde her?

Dersom elevsvarene blir fulgt opp på en oppmerksom og konstruktiv måte, opplever elevene at leseropplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor. Det kan for eksempel skje ved å la samtalen bygge videre på elevenes svar når et nytt spørsmål blir formulert (såkalt opptak og høy verdisetting).

Når elevene har fått anledning til å formulere og diskutere leseopplevelsene sine, anbefaler vi deg å bruke teksten til å stille spørsmål som du vet vil engasjere.

Her er noen forslag til spørsmål som kan fungere som utgangspunkt:

- Hvordan vil dere beskrive stemningen på Feiring gård?
- Tror dere ungdommene gjør en god jobb på gården?
- Hvorfor tror dere Ruth vekker så mye nysgjerrighet blant ungdommene?
- Synes dere Ruth og Gunvor passer sammen? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hva synes dere om dagbok-sitatet på s. 73?
- Hva sier dagbok-sitatet om Ruth?
- Hvorfor tror dere Gunvor blir sint på Ragnhild?

På side 81 står det at Gunvor har fått et slags håp, midt i krigen.

- Hva tror dere det kan skyldes?

NB: Forberedelse til neste lesestopp: spørsmål og litteraturintervju

Før dere leser sidene fram til neste lesestopp — frem til s. 107, kan det være en god ide å be elevene om å skrive spørsmål til teksten mens de leser. Det kan være spørsmål som teksten gir svar på, antyder svar på eller bare ting de lurer på.

Lesestopp 5, side 107:

Etter å ha lest frem til side 107, skal elevene stille hverandre spørsmål til teksten de har lest.

Som støtte til arbeidet kan elevene få utdelt et ark med noen få spørsmål i forkant av intervjuet. Arket kan inneholde noen faste spørsmål og plass til at hver elev kan skrive inn tre supplerende spørsmål etter eget valg. HER er et eksempel på et slikt spørsmålsark.

Be nå elevene om å velge ut tre av de spørsmålene de skrev ned mens de leste s. 84-107.

Aktiviteten kan forberedes gjennom å snakke kort med elevene om hvordan ulike typer spørsmål legger opp til ulike typer svar. Et enkelt skille mellom spørsmål *med* og *uten* entydig fasit kan være nok, sammen med en oppfordring til å stille flest av de siste. Alternativt går det an å bruke et skille mellom spørsmål som fører til korte eller lange svar eller mellom enfingerspørsmål, flerfingerspørsmål og ut-av-teksten-spørsmål slik Kverndokken foreslår i *101 måter å lese leseleksa på* (Kverndokken 2012).

Elevene kan også gå i grupper for å hjelpe hverandre med å velge ut de spørsmålene som de mener er de viktigste å stille til denne delen av teksten.

Når elevene har valgt ut tre spørsmål hver, skriver de dem på arket og tar deretter arket med seg rundt i klasserommet for å finne intervjuobjekt. Når de har funnet en partner, skal elevene stille et spørsmål fra listen, og partneren skal svare. Intervjueren lytter til svaret, noterer stikkord på arket og stiller ev. oppfølgingsspørsmål ved behov. Når begge elevene har fått svar på et spørsmål, finner de en ny partner og stiller et nytt spørsmål fra lista.

Når elevene har fått svar på alle spørsmålene på lista, kan dere samles i hel klasse.

Bruk deretter spørsmål og svar fra intervjuene som et utgangspunkt for å snakke om utdraget dere har lest. La samtalen utvikle seg gjennom å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på svarene til elevene — da opplever de at leseopplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor.

Her er noen forslag til spørsmål som kan inngå i samtalen:

- Hvordan vil dere beskrive samtalen om boka til Borghild Krane?
- Hvorfor tror dere Ragnhild setter seg ned ved bordet mens de prater om boka?
- Hvorfor tror dere Ruth klyper Gunvor på låret?
- Hva synes dere om måten Ruth snakker til Ragnhild på?
- Hvorfor tror dere Gunvor sender brev til kjæresten i Oslo?

- Hvorfor tror dere Gunvor vil dra på møtet med Quisling?
- Hva synes dere om ideen? Er Gunvor modig eller dumdristig?
- Hvorfor tror dere soldaten spør Ruth om skarringen hennes?

- Hva synes dere om reaksjonen til Ragnhild når hun kommer inn på rommet der Gunvor og Ruth ligger i senga?

Ragnhild peker på Ruth og roper: «Ut. NÅ!»

- Hvorfor tror dere hun peker på Ruth?
- Opplever dere dette som trakassering? Hvorfor / hvorfor ikke?

Gunvor tenker at Ragnhild ikke vet noe om hvor godt det kan kjennes å elske noen.

- Hvorfor tror dere hun tenker slik?
- Hvordan tror dere episoden påvirker Ruth?
- Hvorfor tror dere Ruth har mareritt?
- Hva tror dere er årsaken til at hun må legges inn på sykehuset?
- Hvordan tror dere Gunvor har det?

Lesestopp 6, side 139:

«Stille lesesirkel» *

1. Gruppearbeid.

Elevene deles inn i grupper på fire elever som har lest til side 139 og som skal samarbeide om å lage en «stille lesesirkel», dvs. en lesesirkel der de får lov til å skrive, men ikke til å snakke (før litt senere).

Hver elev trenger et ark, noterer navnet sitt øverst i venstre marg og kan også skrive «Hei» øverst på siden, ev. etterfulgt av navn på grupped medlemmene for å understreke at det er tale om en henvendelse og en reell utveksling av tanker og meninger mellom elevene i gruppen.

Elevene får nå 1-2 minutter til å skrive om leseopplevelsen deres. De kan skrive tanker, følelser, spørsmål eller andre reaksjoner på utdraget de har lest — helt uten å snakke. De bør få beskjed om å skrive med leselig skrift og bruke så mye av den tilmålte tiden som mulig til å skrive.

Når tiden er ute, skriver elevene ferdig den setningen de holder på med og sender deretter teksten sin mot venstre, til den eleven som sitter der. Elevene leser det nye arket de har fått, skriver navnet sitt i venstre marg og får deretter 1-2 minutter til å reagere på naboens tekst: De kan skrive en kommentar til teksten, fortsette tankerekken, skrive om de er enige eller uenige, stille spørsmål eller ev. sette i gang en ny tanke-rekke.

Etter tre gjennomføringer returneres arket til den som begynte med å skrive på det. Vedkommende leser tekstene og setter strek under en setning på arket — den som eleven synes er mest interessant og som han/hun har mest lyst til å diskutere videre i gruppen.

Deretter får elevene endelig lov til å snakke. Be dem om å begynne med en av de utvalgte setningene og la dem ellers snakke fritt om utdraget i noen minutter.

2. Samtale i hel klasse

Klassesamtale.

Hver gruppe kan nå få si litt om hva de diskuterte i gruppen.

Sørg gjerne for at så mange som mulig kommer til orde i samtalen.

Følg opp samtalepunktene som nevnes ved å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på elevenes svar.

Lesestopp 7, side 162:

Etter å ha lest frem til side 162, kan det være en god ide å la elevene gi uttrykk for leseopplevelsen sin ved hjelp av de faste uttrykkene under.

- a. Da jeg leste, la jeg merke til...
- b. Jeg synes at...
- c. Jeg likte godt da...
- d. Jeg ble irritert over...
- e. Det gjorde inntrykk på meg at...
- f. Hvis jeg var...
- g. Jeg ble skuffet over...
- h. Jeg ble overrasket over...

Modeller eventuelt bruken av setningsinnlederne i forkant, for eksempel ved at du selv bruker uttrykkene til å beskrive elementer av leseopplevelsen din.

Be deretter elevene velge ut noen av uttrykkene og fortsette setningene, gjerne skriftlig. Be dem også prøve å legge til en forklaring ved å bruke ordet *fordi*.

Vi anbefaler også — som tidligere nevnt, å kombinere bruken av setningsinnlederne med IGP-modellen: Individuell — gruppe — plenum.

Da er ofte elevene bedre forberedt, og sannsynligheten er større for at klassesamtalene blir bedre og rikere, med flere innspill fra elevene.

Når elevene har fått anledning til å formulere og diskutere leseopplevelsene sine, anbefaler vi å bruke teksten til å stille spørsmål som du vet vil engasjere.

Lesestopp 7, side 180:

1. Snakk kort om boka — klassesamtale

Gi elevene muligheten til å ta opp ting de lurte på mens de leste, slik at alle har en umiddelbar forståelse av bokas innhold.

2. Personlig mening — individuelt arbeid

Be elevene ta stilling til teksten:

- Likte du boka?
- Hva er de tre viktigste grunnene til at du liker/misliker boka?

3. Del leseopplevelsen — gruppesamtale

La elevene jobbe i grupper på 4-5 elever. Be dem dele tankene fra punkt 2 over og deretter snakke sammen i gruppen om hva de synes er bra og/eller dårlig med teksten, og hva de eventuelt synes kunne vært bedre.

4. Klassesamtale

Etter at elevene først har jobbet individuelt med å formulere sin egen leseopplevelse og deretter prøvd ut og kanskje reformulert disse tankene i en mindre og trygg setting, kan elevene snakke i hel klasse.

For å få til litterære samtaler som utvikler elevenes leseglede og engasjement for litteratur, er det ofte en fordel å ta utgangspunkt i den personlige leseopplevelsen til elevene. Begynn derfor gjerne med spørsmål som: «Hva handlet dette om?» eller «hva skjedde her?» og la samtalen utvikle seg ved å formulere åpne og autentiske spørsmål som bygger videre på elevenes svar — da opplever elevene at leseopplevelsene deres blir hørt og tatt på alvor.

Her er noen forslag til spørsmål som utgangspunkt for samtale:

Etter å ha lest hele boka har dere blitt bedre kjent med en del nye karakterer.

- Hvilken av karakterene i boka liker dere best? Begrunn svaret.
- Hva var førstehåndsintrykket deres av Gunvor?
- Hvordan synes dere hun utviklet seg gjennom boka?
- Hva var de største utfordringene hun møtte?
- Hvordan synes dere hun håndterte dem?
- Hvordan synes dere Ruth utviklet seg gjennom boka?
- Hvordan vil dere beskrive måten boka var fortalt på?
- Hvilke følelser opplevde dere mens dere leste boken? Hvorfor?

- Hvordan kunne situasjonene i boken vært håndtert annerledes?
- Hva ville dere ha gjort hvis dere var en av karakterene i boken?
- Hva synes dere om måten boka slutter på?
- Hva synes dere om tittelen på boka?

Se for dere at dere skulle valgt en alternativ tittel.

- Hva ville dere valgt?
- Hvordan forstår dere forsiden etter å ha lest boka?
- Hva synes dere om språkbruken i boka?
- Er det brukt ord i boka som er vanskelige å forstå?
- Er det brukt ord som dere tenker ikke er greie å si til hverandre?
- Tror dere ungdommer i dag ville snakket annerledes om det som skjer i boka? Hvordan?

I boka er det flere eksempler på mobbing, trakassering og fordommer.

- Hvordan påvirker det karakterene i boka?
- Synes dere dette er fremstilt på en troverdig måte?
- Hvilke konsekvenser har mobbing, utestengelse og trakassering for karakterene i boka?
- Hvordan tror dere det var å være ungdom under andre verdenskrig?
- Hva tror dere var annerledes sammenliknet med i dag? Og hva er likt?
- Tror dere det var mer eller mindre mobbing, trakassering og utestenging før, eller tror du det er mer vanlig i våre dager. Forklar hvordan dere tenker.
- Hvordan tror dere det var det var å være jødisk flyktning i Norge på den tiden?
- Hvordan tror dere det var det var å være skeiv i Norge på den tiden?

Man kan argumentere for at boka har flere budskap.

- Hvilke finner dere?
- Hva tror dere forfatteren ønsket å formidle med denne historien?
- Hvilket tema/ hvilke temaer er synes dere var mest interessante eller viktige?
- I hvilken grad mener dere at det går an å lære noe av boka?

Flere oppgaver og forslag til aktiviteter:

1. Skriveoppgaver:

Velg mellom en av oppgavene under:

- a) Skriv et dagboknotat fra perspektivet til Ragnhild. Hvordan opplever hun relasjonen mellom Ruth og Gunvor?
- b) Skriv en dagbokinnføring fra Gunvors perspektiv fire uker etter at Ruth har blitt arrestert og sendt av gårde.
- c) Skriv et dikt om vennskap. Du kan velge selv om det skal rime eller ha en mer fri form.
- e) Skriv en alternativ slutt på boka. Hva skjer videre med Ruth og Gunvor i din versjon?

2. Tegneoppgaver

- a) Lag en tegning eller en illustrasjon som viser vennskapet mellom Ruth og Gunvor. Det kan være når de møtes første gang, når de er på skitur, når de er sammen i Oslo, når Gunvor står på kaia eller på en annen måte som du selv velger.
- b) Tenk på en scene i boka som har gjort inntrykk på deg. Tegn deretter scenen. Du kan tegne for hånd, bruke tegneprogram eller liknende.

3. Spør boka — og forfatteren.

Gruppeoppgave

Sett elevene i grupper på 3-4 og be dem lage en felles liste med spørsmål til boka. For at det skal være en så fri og åpen oppgave som mulig, forsøk å ikke avgrense med antall spørsmål. Si heller at elevene skal komme med så mange spørsmål som mulig innenfor en viss tidsramme (15, 20, 30 minutter, etc.). Oppmuntre elevene til å stille spørsmål om ting de faktisk lurer på og som de tenker det går an å svare langt på (prøve å unngå for mange ja/nei-spørsmål).

Alternativt kan noen av elevene også lage faktaspørsmål fra bokens innhold som de tror de andre i klassen kan klare å svare på.

Når de har jobbet ut tiden kan gruppa dele spørsmålene sine med resten av klassen. Eventuelt kan du samle inn alle spørsmålene og lage en liste, redigere den og dele den

ut tilbake til elevene. En ekstra oppgave du da kan gi dem som en del av etterarbeidet er å svare på spørsmålene med hele setninger. Kanskje som hjemmearbeid?

Bruk spørsmålene og erfaringene med å både lage spørsmål, svare på disse og å reflektere over hvilke spørsmål som egner seg, som forberedelse til møtet med forfatteren av *Du eneste*: Hilde Hagerup.

4. Paroppgave

Forbered en bokpresentasjon for elever på skolen som ikke har lest boka. Fortell både fra handlingen i boka og om forfatteren. Hvordan oppsummerer dere handlingen?

Velg også ut et utdrag som dere leser høyt som en del av presentasjonen. Snakk om hva som er viktig i utvelgelsen av et utdrag. Skal der være fra en spenningstopp, eller fra et sted i boka som virkelig representerer hvordan hovedpersonen er? Andre ting?

Dere kan bruke et digitalt presentasjonsverktøy.

5. Lag en spilleliste til Gunvor.

I par eller grupper på 3-4.

Lag en spilleliste med låter som dere tror Gunvor vil like.

6. Lag en boktrailer

La elevene lage en boktrailer der de presenterer *Du eneste* ved hjelp av bilder, lyd/musikk og tekst. Videoen kan vare opp til tre minutter, men de beste boktrailerne er ofte korte og poengterte med en varighet på under minuttet. Denne veiledningen forklarer på en enkel og oversiktlig måte hvordan man kan gå fram for å lage en boktrailer og tar samtidig opp viktige spørsmål om opphavsrett m.m. Veiledningen er laget i samarbeid mellom Ubok, Leser søker bok og Foreningen !les.

Det kan også være en god ide å se på en av disse boktrailerne som inspirasjon før dere setter i gang:

<https://www.youtube.com/watch?v=WhOCrTXCFnA>

<https://www.youtube.com/watch?v=O-F8M6a5TOI>

<https://www.youtube.com/watch?v=KNjdowl9Oqc>

<https://www.youtube.com/watch?v=HwJRpHFMp34>

<https://www.youtube.com/watch?v=3WcB5KIWxEk>

7. Fotooppgave – Book Bento.

Ta et bilde av boka sammen med ting som passer til handlingen.

<https://forskoler.kb.dk/online-undervisning/book-bento>

8. Moodboard

Lag et moodboard ved å klippe og lime fra aviser og magasiner, male og tegne, og lag på denne måten en A3-side som representerer stemningen i *Du eneste*.

Se ev. forslag til moodboard her:

<https://ndla.no/nb/r/verktoykassa---for-larere/moodboard/edf7480449>

9. Anmeldelse av *Du eneste*

Les en eller flere anmeldelser av *Du eneste* skrevet av ungdommer på Uprisen.

Anmeldelsene finner du her: <https://denboka.no/boker/du-eneste>

Skriver deretter din egen anmeldelse av boka.

10. Lag en informasjonsfilm

Lag en informasjonsfilm om antimobbing og mot diskriminering som viser hvordan en kan være en god alliert i kampen mot mobbing og trakassering.

Jobb i grupper og bruk det dere har lært fra denne boka. Del oppgaven mellom dere slik at noen grupper lager for småtrinnene og andre for mellomtrinnene. Pass på at dere tilpasser innholdet for målgruppen.

LÆREPLANMÅL

Alle læreplanmålene er ikke dekket av oppgavene og aktivitetene som er laget til boka, men dere kan utvide og velge å trekke inn andre kompetansemål også.

Norsk:

- lese lyrikk, noveller, fagtekstar og annan skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk, svensk og dansk og samtale om formål, form og innhald
- lytte til og vidareutvikle innspel frå andre og grunngi eigne standpunkt i samtalar
- reflektere etisk over korleis eleven framstiller seg sjølv og andre i digitale medium
- utforske og beskrive samspelet mellom skrift, bilete og andre uttrykksformer og lage eigne samansette tekstar

KRLE:

- bruke filosofiske tenkemåtar i samtale og undring
- utforske og beskrive eigne og andre sine perspektiv i etiske dilemma knytt til kvardags- og samfunnsutfordringar

Samfunnsfag:

- reflektere over kvifor konflikhtar oppstår, og drøfte korleis den enkelte og samfunn kan handtere konflikhtar
- utforske ulike sider ved mangfald i Noreg og reflektere over menneska sine behov for å vere seg sjølve og for å høyre til i fellesskap
- drøfte kva likeverd og likestilling har å seie for eit demokrati, og utvikle forslag til korleis ein kan motarbeide fordommar, rasisme og diskriminering
- reflektere over korleis ein sjølv og andre deltek i digital samhandling, og drøfte kva det vil seie å bruke dømmekraft sett i lys av reglar, normer og grenser

Kunst og handverk:

- utforske og reflektere over korleis kjensler og meiningar blir viste i kunst og bruke symbolikk og farge til å uttrykkje kjensler og meiningar i eigne arbeid

* Idéen til denne fremgangsmåten er hentet fra:

Daniels, Harvey A. og Elaine Daniels (2013). *The Best-Kept Teaching Secret*, Corwin